

Strateji, Program ve Politika Bağlamında Üniversitelerin Kültürlerarası Entegrasyon Çabalarının İncelenmesi

Zeliha Dünder

Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Yöneticisi

zelihadundar1@gmail.com, ORCID:0000-0001-5997-9600

Özet

Bu çalışmada strateji, program ve politika bağlamında üniversitenin kültürlerarası entegrasyon çabalarının incelenmesi amaçlanmıştır. Üniversite kurumlarının kültürlerarası entegrasyon çabasına dönük kavramların yanı sıra alanyazında kültürlerarası entegrasyon ile ilgili yaklaşımlar anlamında birçok kaynak ve veri yer almaktadır. Burada yaklaşımları kavramlardan ayırıcı hususiyetlere bakmakla üniversitedeki kültürlerarası entegrasyon çabalarına yönelik girişimleri ele almak yerinde olacaktır. Strateji, program ve politika bağlamındaki kültürlerarası entegrasyon kavramları gerçekliğin içerisinde yer alan hususiyetleri belirtme amacıyla kullanılır iken yaklaşım metotları uygulamalar üzerinde odaklanmakta ve bu çerçeveye oturtulmaktadır. Üniversiteler farklılaştığı oranda değerleri, öncelikleri ve gerekçeleri de aynı oranda farklılaşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Üniversite, Kültürlerarası Entegrasyon, Strateji, Program, Politika

**Examination of the Internationalization Efforts of Higher Education in the Context of Strategy,
Program and Policy**

Abstract

In this study, it is aimed to examine the internationalization efforts of higher education in the context of

strategy, program and policy. In addition to the concepts related to the internationalization efforts of university institutions, there are many resources and data in the literature in terms of approaches related to internationalization. Here, it would be appropriate to address the initiatives aimed at internationalization efforts in higher education by looking at the characteristics that distinguish approaches from concepts. While the concepts of internationalization in the context of strategy, program and policy are used to indicate the characteristics contained in reality, the approach methods focus on applications and are placed in this framework. As much as universities differ, their values, priorities and justifications also differ at the same rate.

Key Words: Higher Education, Internationalization, Strategy, Program, Policy

Giriş

Uluslararası çapta sayıları artan yabancı öğrenciyi üniversite sistemindeki kültürlerarası entegrasyonun net göstergesi şeklinde değerlendirmek mümkündür. Küresel ölçekte uluslararası öğrenci miktarı son çeyrek asırda neredeyse on kat artış göstermiştir (Özdağoğlu, 2014: 31).

Çağımızda eğitimin kültürlerarası entegrasyonu üzerine büyük çabalar sarf edilmek ile beraber, son aşamada, bir üniversite kurumunu son dönem rekabet koşullarında ayakta tutan veya kalmasını sağlayan ana hususiyet verilen eğitimin kalitesidir (Nordim, 2017: 71).

Eğitim bundan böyle rekabetlere konu ticarî bir etkinlik hâline dönüşmüştür. Buna dönük ekonomi değere ve işletmeye özgün bir tanım olan kalite eğitim hizmetlerine de uyarlanmış ve kaliteyi ölçme için değişik kriter geliştirilmiştir (Göver, 2018: 19).

Eğitimi direkt ilgilendiren bazı fizikî, idarî ve akademi unsurları kapsayan bu kriterleri; derslikler, spor tesisleri, sosyal tesisler, laboratuvarlar, kütüphaneler, personeller, yayın sayısı ve müfredat şeklinde belirtmek mümkündür (Özdağoğlu, 2014: 37).

Nitelikli bir kültürlerarası entegrasyon ile üniversite kurumlarında verilen eğitimin kalitesinin arttırılabileceği muhakkaktır (Nordim, 2017: 79).

Üniversitelerde eğitimin kalitesini kültürlerarası entegrasyon temelinde arttıran unsurlar arasında; istihdam edilen uluslararası öğretim elemanlarının niteliği, uluslararası iş birliklerinin miktarı, uluslararası endeksli yayınlarda yer bulma ve mezunların uluslararası platformlarda iş

bulabilmeleri yer almaktadır (Özoğlu, 2017: 77).

Bunların yanı sıra ayrıca eğitim programlarının uluslararası tanınırlığı, eğitim kurumlarının akreditasyonu, öğrencilerin yabancı dile hakimiyetleri, öğrencilere yabancı lisan üzerinden eğitim verilmesi ve kampus içersinde çok kültürlü ortamlara uygun mekanların varlığı da eğitimin kalitesini arttıran diğer unsurlar arasında sayılabilir (Göver, 2018: 39).

Eğitimde uluslararası unsurları işin içine sokmak suretiyle verilen eğitimin kalitesini arttırmak için bu kriterlere dikkat etme ve kültürlerarası entegrasyon hususunda uygun bir strateji belirlemek gerekir (Özdağoğlu, 2014: 46).

Kültürlerarası Entegrasyon Yaklaşımı

Üniversite kurumlarının kültürlerarası entegrasyon çabasına dönük kavramların yanında alanyazında kültürlerarası entegrasyon ile ilgili yaklaşımlar anlamında bir çok kaynak ve veri yer almaktadır. Burada yaklaşımları kavramlardan ayırıcı hususiyetlere bakma yararlı olabilmektedir (Özoğlu, 2017: 86).

Kavramlar gerçekliğin içersinde yer alan hususiyetleri belirtme amacıyla kullanılır iken yaklaşım metotları uygulamalar üzerinde odaklanmakta ve bu çerçeveye oturtulmaktadır. Bozan, kavramı lügat anlamında meydana çıkarma, yaklaşımıysa problemleri çözebilme veya kavramsallığı işleme şekli biçiminde değerlendirmektedir (Bozan, 2019: 50).

Bozan, kültürlerarası entegrasyon yaklaşımını 2'ye ayırmıştır: ulusal ve kurumsal. Ulusal yaklaşım program, gerekçe, plansız girişim, politika ve stratejidir.

Program

Hareketlilikler, araştırma-geliştirme programı ve yabancı lisan eğitimlerini içermektedir.

Gerekçe

Rekabetçilik, insan kaynakları'nı geliştirme, strateji ortaklık, gelirler sağlama, ulusun ve kurumun

kuruluşu konularını içermektedir.

Plansız Girişim

Yeni fırsatlara yönelik üniversitenin hazırlıklı olması konularını içermektedir.

Politika

Uluslar ve kültürlerarası boyutun önemini vurgulayan politikayla açıklanmasıdır.

Strateji

Ülkelerin gerek kendi içersindeki gerek de uluslararası sahadaki hedefine ulaşmada ulusal strateji olarak görünmesidir (Bozan, 2019: 57-58).

Bozan'a göre yine kültürlerarası entegrasyon yaklaşımının ikincisiyse kurumsal yaklaşımdır. Üniversiteler farklılaştığı oranda değer, öncelik, gerekçe farklılaşmaktadırlar. Bütün söz konusu farklılıklarsa kültürlerarası entegrasyon ile ilgili yaklaşımı etkilemekte ve yönlendirmektedir (Bozan, 2019: 59).

Kültürlerarası entegrasyon amacıyla sadece bir tane gerçek yol ve metodun bulunduğu yaklaşımın herkesçe benimsendiği düşüncesi mümkün değildir. Bu manada kurumsal kültürlerarası entegrasyon ise etkinlik, sonuç/çıktı, gerekçe, süreçler ve sınır ötesi çalışma şeklinde açıklanmaktadır.

Etkinlik

Kültürlerarası entegrasyonun yurtdışında eğitim alımı, programı, akademi programları, uluslararası öğrenci, kurum bağlantıları ve ağ, proje ve şube kampusları bakımından açıklanmasıdır.

Sonuç/Çıktı

Kültürlerarası entegrasyonun öğrenci yeterlikleri, profilleri, anlaşma, ortaklık ve proje manasında beklenen sonuç şeklinde algılanmasıdır.

Gerekçe

Üniversite kurumlarının kültürlerarası entegrasyon çabası etken güçler ve motivasyonlar sağlamakta olan gerekçeye göreceli olarak izah edilmektedir. Söz konusu gerekçe akademi standart, kültür değişiklikleri, değişim programları şeklinde sıralanabilir.

Süreç

Kültürlerarası entegrasyon, bir kurumun öğrenmeler, öğretilmeler, araştırmaya ve topluluğa hizmet görevine uluslararası boyutun entegre edilmesidir.

Sınır Ötesi Çalışma

Kültürlerarası entegrasyon eğitim anlayışının birebir, uzaktan eğitim, e öğrenme gibi yöntemler ile sınırötesine taşınması şeklinde tanımlanabilir (Bakkal, 2018: 77-79).

Özer'se üniversitenin kültürlerarası entegrasyonu için 4 yaklaşımı önermiştir. Bunlar süreç, hareketlilik, yeterlik ve kurumsal yaklaşımlardır.

Süreç

Kültürlerarası entegrasyonu üniversite kurumunun temel işlevinden her hangi birine uluslararası bir unsurun entegre edilmesi vetiresi olarak kabul etmektedir. Sürecin hususiyetlerini anlatma için içine işlemek, entegre olmak, yayılmak ve dâhil etmek gibi kavramlar kullanılmaktadır.

Bir çok etkinlik, politika ve prosedür süreç yaklaşımının bir parçası şeklinde ifade edilmektedir. Dolayısı ile süreç üniversitede uluslararası boyutun sürdürülmesiyle ilgilenmektedir.

Hareketlilik

Kültürlerarası entegrasyonu eğitim programları, öğretim üyeleri ve öğrenci değişim programı ve teknik iş birlikleri gibi yönlerden tanımlamaktadır.

Yeterlik

Kültürlerarası entegrasyonu öğrencide, öğretim üyesinde ve başka çalışmada yeni beceri, tutum ve bilgi geliştirme bakımından ele almaktadır. Bu yaklaşımın odağı akademi ve kurumsal etkinlik değil insandır.

Kurumsal

Bu yaklaşımsa, kültürlerarası ve uluslararası bakış açısı ve girişimini destekleyen üniversitede değerler ve kültürler geliştirmeye odaklanır. Bu da onun süreçle yakından bağlantılı olduğunu göstermektedir (Özer, 2020: 93-94).

Kültürlerarası Entegrasyonunun Ölçüm, Değerlendirme ve Performansla İlgili Göstergeleri

Üniversite kurumlarının kültürlerarası entegrasyon çabasının ölçüm ve değerlendirmesi çerçevesinde performansla ilgili göstergeleri tanımına açıklıklar getirme gerekir. Performans göstergesi genelde çıktıların ölçüt ve değerlendirilmesi amacı ile kullanılırlar ve sonuç odaklıdır (Özdağoğlu, 2014: 49).

İzlemeyle ilgili ölçütler üniversite kurumlarının kültürlerarası entegrasyon çabası içinse bir mekanizma şeklinde değerlendirilir ve süreçsel odaklı olarak karşımıza çıkmaktadır. Başka diğer ifadeyle izlemeyle ilgili ölçütte umumi eğilim izleme ve anlamaya yardımcı olur, belli bir zamansal dilime dair anlaksal görüntü sunarlar (Erkin, 2013: 18).

Performans göstergesi, üniversite ve diğer üniversite kurumlarının belirlenen bir hususta gerektiği şekilde performansı gösterdiğini veya göstermediğini ortaya koyan politikayla alakalı istatistikî,

rakamsal ve niteliksel bilgidir (Ulusal Ajans Etkinlik Raporu, 2018: 95).

Özer yeni bir aşama olan kültürlerarası entegrasyonun simgesi, bir başka ifade ile göstergesi olarak aşağıdaki maddeleri sıralamıştır:

- a. Yeni uluslararası ağ ve iş birliklerin gelişmesi,
- b. Akademi hareketliliği programlarına katılmakta olan artan sayıdaki öğrenciler, profesörler ve araştırmacılar,
- c. Karşılaştırmalıya ve uluslararası temalara odaklı ders ve programların miktarındaki artışlar,
- d. Kültürler arası, uluslararası ve küresel yeterliklerin geliştirilmesine vurgu yapılması,
- e. Uluslararası tema ve iş birliğine yaslı araştırmalara ilgilerin artması,
- f. Sınır ötesindeki program ve derslerin miktarındaki artışlar,
- g. Uluslararası veya çok kültürlü bir bileşen niteliğindeki dersdışı etkinlik miktarındaki artışlar,
- h. Yabancı uyruklu olan öğrencilerin alımı için yapılan çalışma,
- ı. Ortak diplomalar veya çift diplomalı programların miktarındaki artışlar,
- j. Ortaklık ve uluslararası yerleşkelerin şubeleri gibi sahalarda genişlemeler,
- k. Akademi hareketliliğini ve kültürlerarası entegrasyon girişimini destekleyen bölge ve ulus seviyesindeki hükümet politikası ve programı (Özer, 2020: 78-79).

Yukarıdaki kültürlerarası entegrasyon göstergesi kültürlerarası entegrasyonun öne çıkan odaklarını içermekle birlikte kültürlerarası entegrasyon durumlarının ortaya konulmasında, ölçümünde ve değerlendirilmesi aşamasında yardımcı unsur olarak kullanılabilir, fakat kapsamı fazla ve etkin ölçme ve değerlendirmeye dayalı araç ihtiyaç olduğu açıktır (Ulusal Ajans Uygulama El Kitapları, 2019: 48).

Kültürlerarası Entegrasyonun Strateji, Program ve Politikaları

Üniversite kurumlarının kültürlerarası entegrasyon çabası amacıyla yapılan bir çok girişimler yer almaktadır. Bunlar genelde etkinlik, adım, bileşen, prosedür veya strateji olarak adlandırılmaktadır

(Özdağoğlu, 2014: 51).

Bunlar çoğunlukla tercih edilen ifadelerdir, çünkü bu kavramlar örgütsel süreçlerin yanı sıra akademi süreçlerinde kullanılması mümkün olan kavramlar ve planlı bir çalışmayı ortaya koymaktadır (Kırpık, 2015: 37).

Üniversite kurumlarının kültürlerarası entegrasyon çabası içersinde birçok değişik aşama içeren vetire şeklinde görünmelidir. Üniversite kurumlarının kültürlerarası entegrasyonu çabası doğrultusundaki hedeflerine ulaşma için genel anlamda yüksek öğretim yapısının, özeldyse üniversite kurumunun atması gereken adım, yürüttüğü stratejiler bulunmaktadır (Özdağoğlu, 2014: 57).

Uluslararası manada tanınır olmayı amaçlayan üniversite kurumları kültürlerarası entegrasyonu dünyanın seçkin üniversiteleri ile başarılı ve parlak gelecek vaat eden öğrenci, araştırmacı ve meşhur akademisyenleri üniversitesine yöneltme hususunda çekişmede bulunmak şeklinde algılanmaktadır (Yılmaz, 2019: 41).

Bir çok üniversiteyse kurumlarının kültürlerarası entegrasyon çabasını yine kurumlarının bölge ölçekli kuvvetini artırma ve çift taraflı kazanım sağlama için yapılan iş birlikleri şeklinde görmek eğilimindedir (Özdağoğlu, 2014: 66).

Üniversite kurumlarının kültürlerarası entegrasyonu iş birliğine dönük araştırma, değişim programları ve müşterek yapılan lisansüstü programları bağlamında ilerletilmektedir. Başka bir çok üniversiteyse kültürlerarası entegrasyona dönük çabalarını var olmak ve var olmayı sürdürmek amacıyla yapmaktadır (Güdekli, 2016: 102-103).

Sonuç

Küresel çapta üniversitelerin son dönemlerde bütün dünya üzerinde mühim değişimden geçtiği ve bütüncül anlamda kendini yeniden tanımlamaya başladığı bir gerçekliktir.

Toplumun her kesiminden üniversiteye katılım artmış, eğitim ve öğretimde yeni teknolojilere yer vermeye başlanmış, aktivasyon disiplin eğitim kavrayışı benimsenmiş ve öğrenci merkezli eğitim kavrayışına geçilmiştir.

Eğitim-öğretim ve araştırma alanında salt yarar ön plana çıkmış, verilen eğitimin kalitesi sorgulanır hâle gelmiş, yeni program açılmış, üniversite programı ve içeriği birbirine yakın ve uyumlu hâle getirilmiş ve eğitim lisanı İngilizce ön plana çıkmıştır.

Üniversitedeki uluslararası kavrayış bakımından mühim gerçeklik kültürlerarası entegrasyon olmuş ve bu manada tüm dünya üzerinde uluslararası öğrenci ve öğretim elemanı hareketliliği artmıştır.

Geçmiş dönemlerde daha önce lokale ve ulusala hitap eden üniversite kurumları son dönemlerde bünyesinde barındırdığı değişik kültür ortamlarından öğrenci ve öğretim elemanları ile ve kurduğu akademi iş birlikleri ile uluslararası eğitim kurumu hâline gelmiştir.

Bunun ile beraber günümüzde kültürlerarası entegrasyonun daha çok sayısal anlayışı ön plana çıkmakta, bu gerçeğin eğitimin kalitesine ne oranda katkı sunduğuysa arka planda kalmaktadır.

Üniversite kurumlarının kültürlerarası entegrasyon çabasında ortaya konan amaçlar doğrultusunda yapılan birçok girişimin isabetli olduğu görölmektedir. Bu girişimler genelde etkinlik, adım, bileşen, prosedür veya strateji olarak adlandırılmaktadır.

Üniversite kurumlarının kültürlerarası entegrasyon çabasının ölçüm ve değerlendirilmesi çerçevesinde strateji, plan, politika ve performansla ilgili göstergelerin kültürlerarası entegrasyon çabasına hizmet etmesi bu anlamda söz konusu amaca ayrı bir değer katmaktadır.

Üniversitelerin kültürlerarası entegrasyonu bağlamında performans göstergelerinin genelde çıktıların ölçüt ve değerlendirilmesi amacı ile kullanıldığı ve sonuç odaklı olduğu görölmekle birlikte strateji, plan ve politika gelişmelerine de olumlu anlamda katkı sunduğu açıktır.

Kaynakça

Arı, Bülent ve Öztürk, Ebru Çoban. *15 Temmuz Darbe Teşebbüsünün Toplulusal Etkileri ve Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme, 15 Temmuz ve Türk Yükseköğretimi*, Ed. Zeliha Koçak

Aydın, Mustafa, "Uluslararası İlişkilerin "Gerçekçi" Teorisi: Kökeni, Kapsamı, Kritiği", *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 1, Sayı 1, 2014, s. 33-60.

Çam, Fatma Bağdatlı. "Eğitim Sisteminin Ortaya Çıkışı ve Antik Yunan Eğitim Kavrayışının

Temelleri”, *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 5, Sayı 2, Haziran 2016, s. 629-643.

Deniz, Muzaffer. “Üstünlerin Eğitiminin Tarihçesi Dünyadan Örnekler ve Enderun Mektebi”, *ISHE 2014-3.Uluslararası Tarih Eğitimi Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Sakarya Üniversitesi, 2020, s. 152-160.

Erkin, Tuğrul. “DEİK Türk-Avrasya İş Konseyleri”, 9. Türk Dünyası Ekonomi, *Bilişim ve Kültür Forumu Bildiri Kitabı*, Ankara, 2016, s. 71-74.

Farabi Değişim Programı El Kitabı. Türkiye’de Yükseköğretimin Tarihsel Gelişimi ve Mevcut Durumu, Ankara: Yükseköğretim Kitaplığı, 2020.

Göksan, Turan, Selçuk, Uzundurukan, Soner ve Keskin, S. Nilay. “Değişim Programlarının Genel Yapısı, İşleyişi ve Kazandırdıkları”, *Yükseköğretim Standartları Eğitimi 2. Sempozyumu*, Muğla, 2017, s. 191-200.

Güdekli, Ayşad, Kılıç, Ziya ve Taner, Memduh Sani. *Farabi Değişim Programı El Kitabı*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Matbaası, 2018.

Gümrükçü, Harun. *Bologna Süreci’nin Tarihi Gelişimi ve Bologna Toplantılarında Alınan Kararların Analizleri, Bologna Süreci ve Türkiye Avrupa: Yükseköğretim Alanının Gerçekleştirilmesi*, Ed. Harun Gümrükçü, Heinrich Epskamp, Hüseyin Gül Sibel Karakelle ve

Hopoğlu, Sertaç. *Vakıf Üniversiteleri ve TRBI Bölgesinde Vakıf Üniversitelerinin Kurulabilirliği*, Malatya: Fırat Kalkınma Ajansı, Planlama, Programlama ve Koordinasyon Birimi, 2016.

Hover, Martin. “Dünyada Yükseköğretime Yabancı Bilim Adamlarının Katkıları”, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2(1), 2016, s. 14-19.

Mevlâna Değişim Programı El Kitabı, Yükseköğretimde Kalitenin Uluslararasılaştırılması, Ankara: Yükseköğretim Kitaplığı, 2019.

Olçay, Gökçen Arkalı ve Bulu, Melih. “Uluslararası Üniversite Sıralama Endekslerinde Türk Üniversitelerinin Yeri”, *Yükseköğretim Dergisi*, Sayı 6 (2), 2016, s. 95-103.

Özcan, Mehmet. “Avrupa Birliği’nin Üniversite Politikasına Eleştirel Bir Bakış”, *Eğitime Bakış*, 12 (36), 2016, s. 4-8.

Özdemir, Serkan ve Karakoç, Mehtap. “Bilgi Ekonomisi Özelinde Üniversitelerde Entelektüel Sermayenin Ölçülmesi ve Raporlanması”, *International Journal of Social Humanities Sciences*

Research, 5(18), 2020, s. 444-461.

Özer, Mahmut. “Türkiye’de Yükseköğretimde Kültürlerarası Entegrasyonun Son 20 Yılı”, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 7(2), 2020, s. 177-184.

Öztürk, Selim. *Büyük Öğrenci Projesinden Türkiye Bursları Projesine Geçiş Süreci ve Türkiye’nin Öğrenci Politikasındaki Değişim*, Uzmanlık Tezi, Ankara: T C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, 2020.

Şimşek, Bahattin ve Bakır, Sıddık. “Uluslararası Öğrenci Hareketliliği ve Atatürk Üniversitesinin Kültürlerarası Entegrasyon Süreci”, *Ankara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı 55, 2016, s. 509-542.

Tezsürücü, Didem ve Bursalıoğlu, Sibel Aybarç. “Yükseköğretimde Değişim: Uluslararasılaşma Arayışları”, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 10, Sayı 2, 2018, s. 97-108.

Ulusal Ajans Etkinlik Raporu, Ankara: Yükseköğretim Kitaplığı, 2018

Ulusal Ajans Uygulama El Kitapları, Ankara: Yükseköğretim Kitaplığı, 2019.

UNESCO, “Yükseköğretim Yeni Dinamikleri ve Topluluksal Değişim ve Kalkınma İçin Araştırmalar”, *SDFP*, Cilt 18, Sayı 39, 2018, s. 12-108.

Yılmaz, Devrim Vural. “Türkiye’deki Devlet Üniversitelerinde Kültürlerarası Entegrasyon Süreci: Strateji Planlar Üzerinden Bir Değerlendirme”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(4), 2019, s. 1191-1212.

Yoksul, Ersun. “Yükseköğretim Kurumlarında Kültürlerarası Entegrasyon Süreci: Kuramsal Bir Derleme”, *İnsan ve Topuluk Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, Cilt 7, Sayı 3, 2018, s. 1582-1591.

YÖK. *Yükseköğretimde Uluslararasılaşma Strateji Belgesi 2018-2022*, Ankara: 2018.

YÖK. *Üniversite İzleme ve Değerlendirme Genel Raporu 2020-2021*, Ankara: 2021.